

דרכנו ע"פ שיחות הרצי"ה לפרשת כי תצא

מצוות כיבוש הארץ - ראש הישיבה

1. שיחות הרצי"ה, דברים עמ' 347-348

עיקר פרשת "כי תצא" היא המלחמתיות, שהיא הכלליות הכללית ביותר⁸². ראשית הפרשה מלחמתיות, "כי תצא למלחמה"⁸³. סופה מלחמתיות, "תמחה את זכר עמלק!"⁸⁴, ואמצעיתה מלחמתיות, "והיה מחניך קדוש"⁸⁵.

(שאלה: אבל יש בפרשתנו גם הרבה מצוות פרטיות, כמו שילוח הקן? תשובה: נכון, אבל צריך לראות כל דבר בשלמותו והיקפו. ראש, תוך, סוף). שיא הכלליות של עם ישראל מופיע במלחמתיות למען הארץ. הגוף העיקרי של פרשתנו הוא המלחמה שעוברת בה מן הקצה אל הקצה, מן הפתיחה בענין מלחמת רשות, עד לפסוקים האחרונים הנוראים והחריפים בענין החובה הקיצונית ביותר נגד עמלק, דרך האמצעי של "מחניך קדוש", שהוא המסגרת של סדר ההנהגה המלחמתית.

2. רמב"ם, הלכות מלכים ז, ט"ו.

"... ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה... לא יחשוב

לא באשתו ולא בבניו ולא ימחה זכרונו מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה..."

3. משפט כהן עמ' שט"ו

"אבל להצלת כלל ישראל י"ל דאין צריך הוראת בית דין, דפשוט הוא דהוי למגדר מילתא. ועל כן התירה יעל לעצמה בלא בית דין." כשם שאין צורך ליטול רשות מבית דין לחלל שבת להצלת נפש של יחיד, ואין צורך להיתר ב"ד להצלת התורה, כך גם אין צורך להוראה מפורשת להצלת עם ישראל, שהוראה כזאת תלויה ועומדת, "שנחשבת למגדר מילתא בצורה כזו שאין צריך לטול רשות מב"ד, וכל הזוכה בזה שליחותיהו דב"ד קא עביד."

"במצוות כלליות לא שייך ענין פיקוח-נפש, דציבור לא מייתי, ומשום הכי נמי אין שייך במלחמת מצוה הך כללא דפיקוח-נפש דוחה, כיון שאין המצוה כי אם על הציבור, והציבור בכללו חי הוא, ואם יהרגו מועטים לטובת הכלל נחשב כקציצת אבר החולה לרפואת הגוף... כולו, על כן לא הוצרכנו למנות מצוות כלליות ביהרג ואל יעבור" מרן הראי"ה קוק זצ"ל, מכת"ק.

15. מצות כיבוש הארץ בכל הדורות

[1234567]

הרמב"ן קובע בצורה ברורה שלכבוש את הארץ ולקבוע את שלטוננו בתוכה זו מלחמת מצוה⁹⁵. זו מצוה מן התורה ואין שום אפשרות שיהיה אחרת. יש מצוה לצאת מן המדבר ולבוא לארץ. אין עם בלי ארץ, וישראל החי והממשי חייב להאחז בארץ. תחילת פגישתנו במציאות של קרקע היא במלחמת סיחון ועוג. מצוה זו נמשכת לכל הדורות, כפי שחוזר על זה הרמב"ן שלוש פעמים⁹⁵. אמנם בדורות הקודמים, אפילו של צדיקים, לא קיימו אותה, ומדוע? דבר זה דומה למה שקרה כמה פעמים ברוסיה כשעמדו לפני חג הסוכות ולא הגיעו ארבעת המינים. מה לעשות? אין מה לעשות! "לא מצא אתרוג, לא יביא לא רמון ולא פריש ולא דבר אחר"⁹⁹. המצוה אמנם עומדת אבל אין אפשרות לקיימה, כפתגם "אם אין אתרוג, לא מברכים". כך הוא לגבי כיבוש הארץ (שחיובה לכל הדורות) שאי-אפשר לקיימה ללא מכשירים מסויימים של מלחמה. לכן בדורות הקודמים לא היתה אפשרות טכנית לקיים מצוה זו^{99א}.

עכשיו, ברוך השם, יש לנו מכשירים חדשים. ד' הפיל ממלכות והקים ממלכות. "הקים מכסאותם כל מלכי גוים"¹⁰⁰. רבנו-של-עולם הפיל את טורקיה, והקים במקומה עמים שהכירו את התנ"ך ששייך לעם התנ"ך. על-ידי הצהרת בלפור¹⁰¹, הקמת הגדוד העברי וכו', לאט לאט נוצרה אפשרות לקיים את כיבוש הארץ ונתחדשה המצוה. המצוה כוללת ירושה וישיבה "שלא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה"⁹⁵. ירושה מובנה כיבוש, ומתוך קיום מצות הירושה מתאפשר קיום מצות ההתיישבות¹⁰². מתוך התורה נמשכת המצוה ליישב את הארץ שלא תהיה שממה. כמו-כן יש גם ליישב את השממות הרוחניות של האפיקורסות. אי-אפשר להתחמק ממצוה זו. ישיבה היא מלה משותפת ללימוד תורה ולישוב הארץ, ויש שייכות ביניהם בלשון הקודש: היד הגדולה בהתיישבות נמשכת מתוך התוקף הרוחני של התורה. תורה-מלחמה-והתיישבות הן שלישיה אחת, ואשרינו שיש לנו תוקף בכולן.

מצוה רביעית שנצטוינו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב* ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה, והוא אמרו להם והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה¹, והתנחלתם את הארץ² [ונכפל כזה הענין במצוה זו במקומות אחרים כאמרו יתברך באו ורשו את הארץ³] אשר נשבעתי לאבותיכם⁴. ופרט להם במצוה זו כולה בגבוליה ומצריה, כמו שאמר: ובאו הר האמורי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים וגו'⁵ שלא יניחו ממנה מקום. והראיה שזו מצוה, אמרו יתעלה בענין המרגלים עלה רש כאשר דבר ה' אלהיך לך אל תירא ואל תחת⁶, ואמר עוד ובשלוח ה' אתכם מקדש ברנע לאמר עלו ורשו את הארץ אשר נתתי לכם⁷, וכאשר לא אבו לעלות במאמר הזה כתוב ותמרו את פי ה' אלהיכם⁷ ולא

האמנתם לו ולא שמעתם בקולו⁸. הוראה שהיתה מצוה*, לא יעוד והבטחה. וזו היא שחכמים קורין אותה מלחמת מצוה. וכך אמרו בגמרא סוטה⁹: אמר רב יהודה¹⁰ מלחמת יהושע לכבוש דברי הכל חובה, מלחמת דוד להרווחה דברי הכל רשות. ולשון ספרי¹¹: וירשתה וישבתה בה¹², בזכות שתירש תשב. ואל תשתכש ותאמר כי המצוה הזו היא המצוה במלחמת שבע עממים שנצטוו¹² לאבדם, שנאמר החרם תחרימם¹³, אין הדבר כן, שאנו נצטוינו להרוג האומות ההם בהלחמם עמנו ואם רצו להשלים נשלים עמהם¹⁴, ונעזבם כתנאים ידועים, אבל הארץ לא נניח אותה בידם ולא ביד זולתם מן האומות כדור מן הדורות. וכן אם ברחו האומות ההם מפנינו והלכו להם, כמאמרם¹⁵: הגרגשי פנה והלך לו ונתן להם הקב"ה ארץ טובה כארצם זו אפריקי, נצטוינו אנחנו לבוא כארץ ולכבוש המדינות¹⁶ להושיב בה שבטינו. וכן אחרי הכריתנו את העממים הנזכרים¹⁷ אם רצו אחר כן שבטינו לעזוב את הארץ¹⁸ ולכבוש להם את ארץ שנער או את ארץ אשור וזולתם מן המקומות אינם רשאים, שנצטוינו בכבושה ובישיבתה. ומאמרם⁹ "מלחמת יהושע לכבוש" תבין כי המצוה הזו היא הכבוש, וכן אמרו בספרי¹⁹: כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם נתתי כאשר וגו'²⁰, אמר להם כל המקום שתכבשו חוץ מהמקומות האלו הרי הם שלכם. או רשות בידם לכבוש חוצה לארץ עד שלא יכבשו א"י, תלמוד לומר וירשתם גוים גדולים ועצומים²¹ ואחר כך כל המקום אשר כו'²⁰. ואמרו¹⁹: ואם תאמר מפני מה כיבש דוד ארם נהרים וארם צוכא ואין מצות נוהגות שם, אמרו: דוד עשה שלא כתורה והתורה אמרה משתכבשו א"י תהיו רשאים לכבוש ח"ל והוא לא עשה כן. הרי נצטוינו בכיבוש בכל הדורות. ואומר אני כי המצוה שחכמים מפליגים בה והיא דירת ארץ ישראל, עד שאמרו²²: שכל היוצא ממנה ודר בחו"ל יהא בעיניך כעובד ע"ז, שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך* עבוד אלהים אחרים²³, וזולת זה הפלגות*

גדולות שאמרו בה, הכל הוא ממצות עשה הזה* שנצטוינו לרשת הארץ ולשבת בה. א"כ מצות עשה לדורות מתחייב כל יחיד²⁴ ממנו ואפילו בזמן גלות, כידוע בתלמוד במקומות הרבה. ולשון ספרי²⁵: מעשה רבי יהודה בן בתירא ור' מתאי בן חרש ורבי חנניה בן אחי רבי יהושע ור' נתן²⁶ שהיו יוצאים חוצה לארץ והגיעו לפלטיה²⁷ וזכרו את ארץ ישראל וזקפו את עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו המקרא הזה וירשתה וישבת בה ושמרת לעשות²⁸, אמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות²⁹.

אנו מצוים מן התורה לכבוש את הארץ ולקבוע בה את שלטוננו, ואין אפשרות לעזוב שום מקום שבארץ, בשום פנים ואופן. כידוע, עקירת מצוה מן התורה היא ב"יהרג ואל יעבור" רק לגבי שפיכות-דמים, גילוי-עריות ועבודה-זרה. כל זה במצבים רגילים, אבל בשעת כפייה וגזירה גם דבר קל הוא חמור, ויש למסור את הנפש אפילו על שרוך נעל¹⁰³. ואין הבדל מאיזה צד היא הכפייה. זה כולל אפילו כפייה מיהודים, חלילה, כפייה אנטי-דתית¹⁰⁴. דבר זה לא יקום ולא יהיה, ולא ינשלו אותנו מחלקים של ארצנו! מחויבים אנו כולנו במסירות-נפש¹⁰⁵! וממשלה שעושה הסגר בארץ כמו שעשו תחום מושב ליהודים ברוסיה — לא תהיה כזאת בישראל!¹⁰⁶

55 יחודכ ככחן קוק
ירושלים עיקות"ו

כ"ה
אזכר ק' בתל"ה.

מפני שיש קצתנו וינאמיתנו לא שפץ הפרלות
לכבוד עם קדוק ויכר,
קתלונה וקרת. שפכו ומחונק.
א. איש אמתו הכח"ק, אזכרנו של ש"א, קס"כ ויסכר. המצ"ו,
כי הישגוה אכקו ארץ-ישראל, ויפילתו וישקתו, (יש) ממייתתו
אלה הדוכות, ואפילו קצתן ופ"מקן כ"ל מלומד ק"ש
מכ"ל-אל. יקור זמ"ל מ"לכ קל"ז מעלות.